

(บทความทางวิชาการ)

การให้ผู้ต้องหา (ที่ถูกแจ้งข้อกล่าวหา) ทำสัญญาประกันตัว

พันตำรวจโท เพียว ทองเสน

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านคดีพิเศษ

ผู้ตรวจราชการกรม

ความคิดรวบยอด (Concept) ของการสอบสวน คือ การที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้เป็นพนักงานสอบสวนมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งหลายทั้งปวงได้ เพื่อพิสูจน์ความผิด (หรือความบริสุทธิ์) ของผู้ต้องหา (Due Process) และเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ (Crime Control)

จึงเห็นได้ว่าเป้าหมายของการสอบสวน คือ การนำตัวผู้ต้องหาเข้ามาสู่คดีให้ได้ ซึ่งการดำเนินการใดๆ เพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวย่อมอาจกระทบสิทธิและเสรีภาพ หรืออิสรภาพของผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหาได้ เพื่อเป็นการควบคุมอาชญากรรม ดังนั้น การสอบสวนคดีอาญาของประเทศไทย จึงได้บัญญัติกระบวนการต่างๆ ในระบบยุติธรรม (Due Process of Law) เอาไว้ว่าสิ่งใดทำได้ สิ่งใดทำไม่ได้ หรือบัญญัติให้กระทำ หรือบัญญัติมิให้กระทำ อย่างไรก็ตาม อันมีหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหา หรือบุคคลทั่วไปที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสอบสวนว่าจะไม่ถูกพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจกระทำการใดๆ เกินไปกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังเช่นคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ อ.๘๐๕/๒๕๕๐ คดีหมายเลขแดงที่ อ.๘๘๙/๒๕๕๖ ที่ได้พิพากษาไว้ว่าการที่กฎหมายได้บัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่สอบสวนต้องปฏิบัติ นั้น ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องตกอยู่ในบังคับแห่งกฎหมาย กฎ และระเบียบที่กำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันของบุคคลที่จะตกอยู่ในอำนาจการสอบสวน ให้ไม่ต้องถูกระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ซึ่งหากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กระทำการใดๆ ที่ไม่ชอบหรือไม่ถูกต้อง ไม่เป็นไปตามที่กฎหมาย (ป.วิอาญา) บัญญัติไว้ ไม่ว่าจะเพราะไม่(รอบ)รู้ หรือไม่ตั้งใจก็ตาม ย่อมทำให้ผู้ต้องหา(ที่เสื่อมเสียสิทธิและเสรีภาพ) ฟ้องร้องดำเนินคดี จนพนักงานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตกเป็นผู้ต้องหาเสียเองได้ ดังคำพูดเปรียบเปรยที่ว่า คนที่เป็นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น ขาช้างหนึ่งเหยียบอยู่ในคุกแล้ว และเมื่อใดที่ปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาด พลัดปลั่ง ขาอีกข้างหนึ่งก็จะตามไปสมทบอยู่ในคุกอย่างสมบูรณ์

จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้เคยปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักงานอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยทำหน้าที่ตรวจกรองสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจากสำนักคดีต่างๆ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้พบเห็นว่า มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินกระบวนการสอบสวนที่มีชอบหรือไม่ถูกต้องในการสอบสวน เรื่องหนึ่งนั่นก็คือ การให้ผู้ต้องหา (ที่มีได้มีหมายจับหรือมิได้ถูกจับกุม) นำหลักทรัพย์มาทำสัญญาประกันตัว แล้วปล่อยผู้ต้องหาไปชั่วคราวหลังจากแจ้งข้อกล่าวหา และอีกทั้งต่อมาผู้เขียนได้รับคำสั่งให้ทำหน้าที่ผู้ตรวจราชการกรม และ

ได้ไปตรวจแนะนำในการสืบสวนสอบสวน ทั้งสำนวนคดีพิเศษ สำนวนสืบสวน และสำนวนตรวจสอบข้อเท็จจริง ของศูนย์ปฏิบัติการคดีพิเศษภาคต่างๆ ก็ยังได้พบว่ามีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการ (โดยมิชอบดังกล่าว) อยู่อีก จึงตั้งใจว่าจะเขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ เพื่อเป็นอุทาหรณ์หรือบทเรียนแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่จะได้ถือปฏิบัติให้ถูกต้องและชอบด้วยกฎหมายในคราวต่อไป

(๑). การให้ผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมทำสัญญาประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว

โดยหลักการสอบสวน (ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาทั่วไปหรือคดีพิเศษ) เมื่อได้ทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน จนกระทั่งเห็นว่าทางคดีมีพยานหลักฐานตามสมควรแล้วว่า ผู้ต้องหากระทำผิดตามที่ถูกกล่าวหา พนักงานสอบสวนก็จะไปขออนุมัติศาลออกหมายจับผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดไว้ เพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหาเข้ามาสู่ในคดี ทั้งนี้ เนื่องจาก ป.วิ อาญา มาตรา ๗๘ บัญญัติว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับกุมผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งศาลนั้นไม่ได้ แล้วจากนี้หากมีการจับกุมผู้ต้องหาตามหมายจับดังกล่าวมาได้แล้ว (หรืออาจจะเป็นกรณีการจับกุมผู้ต้องหาที่ยังไม่มีหมายจับ แต่เข้าข้อยกเว้นให้จับกุมได้ตาม ป.วิ อาญา มาตรา ๗๘ (๑) - (๔) อาทิเช่น เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ใน มาตรา ๘๐) เมื่อผู้ต้องหาดังกล่าวถูกนำตัวมาส่งพนักงานสอบสวน(หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ) ก็จะต้องรับตัวผู้ต้องหานั้นไว้เพื่อทำการสอบสวนในความผิดที่ถูกกล่าวหา โดย ป.วิ อาญา มาตรา ๑๓๔ บัญญัติให้พนักงานสอบสวน(หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ) แจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ผู้ต้องหาทราบ

ซึ่งกรณีนี้นับตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกนำตัวมาส่งพนักงานสอบสวน(หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ) พนักงานสอบสวนก็เริ่มมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้เพื่อสอบสวนได้ทันที ตาม ป.วิ อาญา มาตรา ๘๗ โดยมีอำนาจควบคุมไว้ได้เป็นเวลา ๔๘ ชั่วโมง เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว พนักงานสอบสวนก็ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหานั้นไว้ (ที่เรียกว่าการฝากขัง) ระหว่างการสอบสวน ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ อาญา มาตรา ๘๗ วรรคสอง - วรรคห้า

แต่ทั้งนี้ในห้วงเวลาที่ ๔๘ ชั่วโมง ที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวโดยอำนาจพนักงานสอบสวนนั้น ผู้ต้องหาจะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อพนักงานสอบสวนเพื่อขอให้ปล่อยตัวไปชั่วคราวได้ ซึ่งพนักงานสอบสวนก็มีอำนาจพิจารณาในการปล่อยตัวชั่วคราวไปได้ ทั้งโดยไม่ต้องมีประกัน มีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน (ตามที่บัญญัติใน ป.วิ อาญา ภาค ๑ ลักษณะ ๕ จับ ขัง จำคุก คั้น ปล่อยชั่วคราว หมวด ๓ ปล่อยชั่วคราว ตั้งแต่มาตรา ๑๐๖ - ๑๑๙) ทั้งนี้การมีประกันและหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราว ก็เพื่อแลกกับอิสรภาพของผู้ต้องหา ที่จะไม่ถูกพนักงานสอบสวนควบคุมตัวไว้ในระหว่างการสอบสวนนั่นเอง

(๒). การให้ผู้ต้องหาที่ไม่ได้ถูกจับกุม (ตามหมายจับ) ทำประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว

ประเด็นนี้เป็นประเด็นปัญหาที่ผู้เขียนตั้งใจเขียนบทความนี้ขึ้นมา กล่าวคือตามกรณีที่ ๑ นั้น ผู้ต้องหาเข้ามาสู่การสอบสวนโดยการถูกจับตามหมายจับ และพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวไว้ระหว่างสอบสวน หากแต่กรณีที่ ๒ นี้ เป็นกรณีที่ผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดในเรื่องหรือคดีที่สอบสวนอยู่ ยังมิได้ขออนุมัติออกหมายจับไว้ แต่ได้เข้ามาสู่การสอบสวน เช่น เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก (ตามหมายเรียก) แล้วมาพบพนักงานสอบสวน หรือถูกส่งตัวมา (ด้วยประการใดๆ ก็ตาม) หรือผู้ต้องหาเข้ามาหาพนักงานสอบสวนเอง หรือด้วยประการใดๆ ซึ่งผู้ต้องหาได้มาปรากฏตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวน ตาม ป.วิ อาญา มาตรา ๑๓๔ วรรคแรก ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีก่อทำความผิดที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ” ซึ่งก็คือการแจ้งข้อกล่าวหากับผู้ต้องหานั่นเอง (เช่นเดียวกับการแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ต้องหาที่ถูกจับกุมตามหมายจับในกรณีที่ ๑)

ซึ่งประเด็นนี้จะเห็นว่า ผู้ต้องหาดังกล่าวมิใช่ผู้ถูกจับ และเป็นกรณีที่ไม่มีหมายจับ พนักงานสอบสวนจึงไม่มีอำนาจที่จะควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้ในระหว่างการสอบสวนได้ ดังนั้นเมื่อแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำจนแล้วเสร็จ พนักงานสอบสวนก็ต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไป โดยไม่ต้องมีประกันใดๆ เพราะพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้ กรณีจึงไม่มีเหตุที่จะให้ผู้ต้องหาต้องทำประกันในการปล่อยตัว ดังเช่นกรณีที่ ๑ การให้ผู้ต้องหาทำประกัน และมีหลักประกันในการปล่อยตัวผู้ต้องหา ตามกรณีที่ ๑ นั้น ก็เพื่อแลกกับอิสรภาพที่ต้องถูกพนักงานสอบสวนควบคุมตัวไว้ในระหว่างสอบสวน หากแต่กรณีที่ ๒ นี้ เมื่อพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ย่อมไม่อาจจัดให้ผู้ต้องหาทำประกันและหลักประกันได้ การที่พนักงานสอบสวนให้ผู้ต้องหาทำประกันโดยมีหลักประกัน ย่อมทำให้ผู้ต้องหาถูกบังคับให้ปฏิบัติเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติ ทำให้ผู้ต้องหาได้รับความเดือดร้อนและได้รับความเสียหายได้ เพราะต้องไปหาหลักทรัพย์มาเป็นหลักประกันต่อพนักงานสอบสวนโดยที่กฎหมายมิได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนกระทำได้ การกระทำเช่นนี้ย่อมกระทบสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา และการกระทำความผิดกล่าวหาของพนักงานสอบสวนก็ย่อมเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หมิ่นเหม่ หรือสุ่มเสี่ยงที่จะถูกผู้ต้องหาฟ้องร้องดำเนินคดีในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ได้

บทสรุป

กรณีเช่นนี้ พนักงานสอบสวนไม่ต้องพะวงหรือกังวลว่าเมื่อได้แจ้งข้อหา และปล่อยตัวผู้ต้องหาไปแล้วผู้ต้องหาจะหลบหนี ไม่มาพบพนักงานสอบสวนเมื่อการสอบสวนแล้วเสร็จ อันจะทำให้ไม่อาจส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการได้ เพราะขณะนี้ได้มีประกาศ คสช. ฉบับที่ ๑๑๕/๒๕๕๗ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๓๐ ก.ค.๒๕๕๗ ได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติใน ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๔๒ วรรคสามแล้ว ความว่า

“ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ. เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว หรือผู้ต้องหาซึ่งถูกแจ้งข้อหาได้หลบหนีไป” ดังนั้น แม้สำนวนการสอบสวนเช่นนี้จะถือว่าเป็นสำนวนคดีที่มีตัวผู้ต้องหา แต่ผู้ต้องหาได้หลบหนีไป (หลังจากแจ้งข้อหา) เมื่อการสอบสวนแล้วเสร็จ พนักงานสอบสวนก็สามารถสรุปการสอบสวน จัดทำรายงานการสอบสวน และมีความเห็นทางคดีว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้นได้ (แล้วเสนอตามลำดับชั้นจนถึง อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ) แล้วส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการได้เลย และอีกทั้งไม่จำเป็นต้องไปขออนุมัติศาลเพื่อออกหมายจับผู้ต้องหานั้นรวมไว้ในสำนวนก่อนส่งพนักงานอัยการ เพราะตาม ป.วิ อาญา มาตรา ๑๔๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้แต่เพียงว่า “กรณีคดีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิด ให้พนักงานสอบสวนทำความเห็นตามท้องสำนวนการสอบสวนว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน”(เท่านั้น) ฉะนั้น แม้ในขณะที่ส่งสำนวนเช่นนี้ไปยังพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนยังมีได้ขอออกหมายจับผู้ต้องหารวมไว้ในสำนวน ก็ย่อมส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการได้

หากแต่ทั้งนี้เมื่อพนักงานอัยการมีความเห็นหรือคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาแล้ว ก็จะมีหนังสือแจ้งมาให้พนักงานสอบสวนทราบและสั่งการให้ “จัดการให้ได้ตัวผู้ต้องหาไปฟ้อง” ซึ่งนับจากนี้ พนักงานสอบสวนก็สามารถที่จะนำคำสั่งของพนักงานอัยการไปยื่นต่อศาลเพื่อขอออกหมายจับผู้ต้องหา(ที่หลบหนี)นั้นได้ จากนั้นก็ติดตามจับกุมผู้ต้องหามาดำเนินคดีให้ได้ต่อไป

หมายเหตุ (ส่งท้าย)

๑.การแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาที่มีได้ถูกจับกุมตามหมายจับ ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๓๔ นั้น หากพนักงานสอบสวนได้จัดให้ผู้ต้องหามีประกันและหลักประกันนั้น แม้ผู้ต้องหাজัดนัดหรือหลบหนีไป ก็ย่อมมีอาจบังคับรับหลักทรัพย์ที่เป็นหลักประกันนั้นได้ อีกทั้งจะกล่าวอ้างว่าผู้ต้องหาได้สมัครใจเข้าทำสัญญาทางแพ่งกับพนักงานสอบสวนเอง ก็เห็นว่าเป็นข้ออ้างที่ฟังไม่ขึ้นหรือไม่อาจรับฟังได้ (ความเห็นของผู้เขียน)

๒.ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่ากรณีการแจ้งข้อหา กรณีผู้ต้องหาซึ่งมาปรากฏต่อหน้าพนักงานสอบสวนนั้น ป.วิ.อาญา มาตรา ๑๓๔ วรรคห้า บัญญัติว่า หากพนักงานสอบสวนเห็นว่า (หลังจากแจ้งข้อหาแล้ว) มีเหตุที่จะออกหมายจับผู้ต้องหานั้นได้ตามมาตรา ๗๑ ก็ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหานั้นไปศาล เพื่อขอออกหมายจับได้โดยทันที ซึ่งก็คือการนำตัวผู้ต้องหาไปขออำนาจศาลฝากขังไว้ระหว่างการสอบสวนนั่นเอง หากแต่พนักงานสอบสวน โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีค้อยได้ใช้อำนาจที่มีกฎหมายบัญญัติให้ไว้เช่นนี้กันเลย ซึ่งทั้งนี้ผู้เขียนก็เห็นว่าเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่จะพิจารณาว่ามีเหตุปัจจัยที่เหมาะสมหรือสมควรที่จะนำตัวผู้ต้องหาไปฝากขังหรือไม่ เพราะหากนำตัวผู้ต้องหาไปฝากขัง ระยะเวลาการสอบสวนก็อาจจะถูกจำกัดอยู่สูงสุดเพียงแค่ ๘๔ วัน อาจทำให้มีอุปสรรคต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานได้

ก็ยอมใช้ดุลพินิจปล่อยผู้ต้องหาไป (โดยไม่ต้องจัดให้มีประกันและหลักประกัน)ก็ยอมได้ และถือเป็นการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนโดยชอบตามกระบวนการสอบสวน.
